

ותשכון בתוכה כאשר דברך

הערות ועיונים בברכת בנין ירושלים
צום הרביעי תשע"ז

ולירושלים עירך ברחמים תשוב.
ותשכן בתוכה כאשר דברת.
ובנה אותה בקרוב בימינו בנין עולם.
וכסא דוד עבדך מהרה לתוכה תבין:
ברוך אתה ה' בונה ירושלים:
And to Jerusalem Your city may you return in compassion
And may You rest within it as You have spoken
And may You rebuild it soon in our days as an eternal
structure
And may you speedily establish the throne of David
Your servant within it
Blessed are You Hashem, the builder of Jerusalem.

מדרש תהלים (שחר טוב) מזמור קכב
שאלו שלום ירושלים ישליו אוהבך. מה ראו לומר ולירושלים אחר ברכת הצדיקים, דכתיב
שאלו שלום ירושלים, היכן מתרוממות קרני הצדיקים בירושלים. ת"ח מרבים שלום בעולם,
שנאמר וכל בניך למודי ה' וגו' (ישעיה נד יג), למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך.

ויקרא כ"ו:ל"א
ונתתי את עריכם וזרבה ונשמותי את מקדשיכם ולא אריזו פריזו זיוזוזכם:

משנה מגילה כח.
ועוד אמר רבי יהודה בית הכנסת שחרב אין מספידין בתוכו ואין מפשילין בתוכו חבלים ואין
פורשין לתוכו מצודות ואין שומחין על גגו פירות ואין עושין אותו קפנדריא שנאמר והשמותי
את מקדשיכם קדושתן אף כשהן שוממין עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש:

רמב"ם הלכות בית הבחירה ז':
אע"פ שהמקדש היום חרב בעונותינו חייב אדם במוראו כמו שהיה נוהג בו בבניינו לא יכנס אלא למקום שמותר
להכנס לשם ולא ישב בעזרה ולא יקל ראשו כנגד שער המזרח שנאמר את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו מה
שמירת שבת לעולם אף מורא מקדש לעולם שאע"פ שחרב בקדושתו עומד:

רינת חיים עמ' קפ"ז
ולכן אנו מבקשים "ותשכון בתוכה", שגם בזמן החורבן תתגבר ותתחזק השכינה שם, וכמובן חיזוק מדרגת הקדושה
תלויה בכמות ובאיכות משעינו הטובים.

ספר אבודרהם שמונה עשרה
תשכון בתוך ירושלים עירך כאשר דברת שנאמר (זכריה ח, ג) ושכנתי בתוך ירושלים ונקראת ירושלים עיר האמת.
ובנה אותה בנין עולם על שם (תהלים פ"ט:ג') עולם חסד יבנה. במהרה בימינו לשון חכמים הוא. בא"י בונה
ירושלם שנאמר (תה' קמז, ב) בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס:

זכריה ח':ג'
כֹּה אָמַר ה' שְׁבֹתִי אֶל צִיּוֹן וְשִׁכְנֹתִי בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְנִקְרָאָה יְרוּשָׁלַם עִיר הָאֱמֶת וְהָרֶה ה'
צָבָא-וְהָרֶה הַקָּדֹשׁ:

רד"ק שם

כה אמר - ונקראה ירושלם עיר האמת כמו שהבטיח שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב הוא הדין לכל ארץ ישראל וזכר ירושלם שהיא ראש הממלכה ועוד מפני הר' ה' הר' הקדש שלא יחללוהו עוד זרים:

מלבי"ם שם

כה ולכן כה אמר ה' שבתתי אל ציון, דעתי לשוב אל ציון שתהיה שכינתי קבועה שם כמקדם, וגם ושכנתי בתוך ירושלם בין העם, שתהיה שכינתי בתוכם ושתשוב אליהם הנבואה והקדושה וכל מחמדיה אשר היו לה מימי קדם, אבל זה תלוי בתנאי אם ונקראה ירושלם עיר האמת, ע"י שיעשו שם משפט אמת בין אדם לחברו וגם שידברו אמת באמונה, ואם יקרא הר' ה' צבאות הר' הקדש, ע"י שכהניה יהיו קדושים לאלקיהם, כבר הזכרנו (למעלה ז' ג') בשם הר"א שיראל פחדו אז שישבו ויגלו בגולה והיה זה מפני ז' דברים ובא פה להסיר החששות אחת אחת, כמו שבאר הרב, שעל החשש הראשון שיראו מפני שראו שלא שבה השכינה בבית שני, אמר שיש אפשרות שישבו שכינתו לציון אם ייטיבו מעשיהם לעשות אמת ולהתהלך בקדש:

גמ' תענית ה.

אמר רבי יוחנן אמר הקדוש ברוך הוא לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מטה ומי איבא ירושלם למעלה אין דכתיב ירושלם הבנויה בעיר שחברה לה יחדו

תוס' בבא בתרא כא. ד"ה כי

בי מציון תכל תורה – לפי שהיה רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה כדרכי' בספרי למען תלמד וגו' גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד לפי שהיה עומד בירושלים עד ליראה שיאכל מעשר שני שלו והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה:

ב"ח אורח חיים סימן קיח

וזהו אמרינו וירושלים עירך ברחמים תשוב לבנותה, ותשכון בתוכה כאשר דברת והוא שתשכון שכינתך בבית המקדש, ובנה אותה בקרוב וכו' והוא שיהא בונה אותה הוא יתעלה בעלמנו בקרוב וכו' הוא כולל בני העיר ובני הבית בכללו ואח"כ שאל צפרט וכסא דוד מהרה בתוכה תכין שיהא בונה כסא דוד שיהא מוכן כשיבוא דוד ליסד על כסאו ואם כן כל זה דהיינו בני בית המקדש ובני כסא דוד הוא מענין בני ירושלים ממש שהרי בית המקדש וכסא דוד הכל הוא נבנה בתוך ירושלים וגם יש להם שייכות אל ירושלים כי הלא הבונה עיר שתהיה עיר ממלכה אליו הנה הכרח הוא שיבנה בתוכה בית קדוש לתפילה ולעבודה לפניו יתברך גם כן הריך הוא לבנות בית שיהא נקרא בית המלך ובתוכו כסא מלכותו שישב המלך עליו לדון עמו ובעל כרחינו כריכין אנחנו לפרש כך דאם לא כן מה ענין כסא דוד לבני ירושלים:

מנחה לתשעה באב

נחם ה' אלקינו את אבלי ציון ואת אבלי ירושלים ואת העיר האבלה והחרבה והבזויה והשוממה. האבלה מבלי בניה והחרבה ממעונותיה. והבזויה מכבודתה. והשוממה מאין יושב. והיא יושבת וראשה חפוי באשה עקרה שלא ילדה. ויבלעוה לגיונות. ויירשנה עובדי זרים. וימילו את עמך ישראל לחרב. ויחרגו בודון חסידי עליון. על בן ציון במר תבכה. וירושלים תתן קולת. לבי לבי על חלליהם. מעי מעי על חלליהם. כי אתה ה' באש הצתתה. ובאש אתה עתיד לבנותה. באמור ואני אחיה לך נאם ה' חומת אש סביב ולקבוד אחיה בתוכה: ברוך אתה ה' מנחם ציון ובונה ירושלים: